

Rapport fra Kirkenes verdensråds generalforsamling i Karlsruhe, Tyskland, 30. august til 8. september, 2022

v/delegater, rådgivere og andre deltakere på generalforsamlingen

Innledning

Kirkenes verdensråds (KV) generalforsamling fant sted i Karlsruhe i Tyskland 30. aug. - 8. sept. I forkant av møtet ble det arrangert flere formøter, og i etterkant møtte den nyvalgte sentralkomiteen for å konstituere seg og velge ledere, samt medlemmer av eksekutivkomitéen. Generalforsamlingen var utsatt ett år på grunn av Covid-19, men pandemien er langt fra over og den preget møte. Det var streng sikkerhetskontroll, og man ble oppfordret til å gå med maske.

Mellomkirkelig råd og Kirkemøtet har tidligere fått muntlige rapporter fra generalforsamlingen. Her foreligger en mer skriftlig rapport som søker å gi noen glimt fra de norske deltakerne. Rapporten redegjør for utvalgte saker og vedtak med særlig relevans for Den norske kirke og det økumeniske samarbeidet vi deltar i.

Den norske kirkes offisielle delegater var biskop Ingeborg Midttømme, Kjetil Fretheim, Kristina Labba og Marianne Brekken. Berit Hagen Agøy var rådgiver for delegasjonen. Mellomkirkelig råds leder, Kristine Sandmæl, og Sara Ellen Anne Eira, leder av Samisk Kirkeråd, deltok som offisielle observatører. Preses Olav Fykse Tveit var invitert som offisiell gjest. Også andre ressurspersoner og rådgivere var med i forskjellige roller.

Norges Kristne Råd tok initiativ til å invitere kirkeledere fra medlemskirkene med på generalforsamlingen, og flere var til stede som vanlige deltakere. Kirkens Nødhjelp har en særlig tilknytning til KV som «special ministries» og deltok sammen med ACT Alliance i noen arrangementer. Organisasjonene Diakonia og Stefanusalliansen arrangerte workshops. I tillegg var det norske deltakere på de offisielle forkonferansene (Pre-assemblies) som handlet om likestilling mellom kjønnene, om urfolk samt de som var for unge mennesker mellom 18 og 30 år. Det var til sammen 36 deltakere fra Norge.

(Et knippe er avbildet her – «Thursdays in Black»)

Norges Kristne Råds oppsummering av generalforsamlingen:

[NKR Nyhetsmelding om KV's generalforsamling](#)

«Kristi kjærlighet beveger verden mot forsoning og enhet» var det overordnede temaet for generalforsamlingen. KV's utdypning av tema: [Temahefte](#)

Generalforsamlingen i KV har flere funksjoner. For det første er det KV's øverste myndighet, hvor medlemskirker kommer sammen for å legge retningslinjer for programarbeidet i kommende periode, velge ny sentralkomité og uttale seg om viktige saker. I tillegg er generalforsamlingen et viktig sted for å fremme enhetsarbeidet i kirkene gjennom tematisk arbeid, felles bønn og gudstjenesteliv. Ikke minst er generalforsamlingen et møtested, ikke bare for kirkene, men for kirketilknyttede organisasjoner og samarbeidspartnere fra hele verden, noe som også gir den preg av å være en kirkefestival.

«Temaet for generalforsamlingen ble en referanse i flere av gudstjenestene, seminarene m.m., og fungerte slikt samlende for de mange ulike delene. Ved et par anledninger ble det også reflektert over tema direkte, men for min del var det først og fremst fokuset på klima, Europa, mangfold/ inkludering og rettferdighet/ verdighet som en form for "konkretisering" av det overordnede temaet, som festet seg.»

Kjetil Fretheim, delegat

Kjetil Fretheim og Ingeborg Midttømme ble valgt inn i den nye sentralkomiteen. Ingeborg Midttømme sitter også i den nyvalgte eksekutivkomiteen. Biskop Heinrich Bedford-Strohm, tysk lutheraner, ble valgt til ny leder for sentralkomiteen, KVs øverste organ mellom generalforsamlingene.

Mellomkirkelig råd drøftet oppfølgingen av generalforsamlingen på sitt møte i oktober 2022, og vedlagt er utdrag av protokollen fra møtet. Oppfølgingspunktene vil bli innlemmet i handlingsplanen som følger opp kirkemøtesaken fra 2021, *Kirkens globale oppdrag*.

Formøter: «Pre-assemblies»

Just Community of Women and Men

Kristine Sandmæl deltok på formøtet om likestilling og tematikk knyttet til kjønn.

Urfolk

«Arbeidet for et eget ungdomsnettverk for urfolk er noe av det viktigste KVs urfolksnettverk gjør», sier Kristina Labba, delegat. «En satsing er å lage en "Ecumenical Indigenous Youth Day Toolkit" og etablere en ungdomsgruppe som selv kan jobbe med det. Den norske kirke er en utrolig viktig partner for nettverket.»

Sara Ellen Anne Eira, leder i Samisk kirkeråd.

Kristina Labba, Sara Ellen Anne Eira og Vidar Andersen deltok på en formøtet for urfolk. Urfolksnettverket i KV har de siste årene arbeidet for å styrke nettverkets arbeid og gjøre det fastere og mer synlig i ulike KV-organer. Nettverket har vært ekstra synlig i klimarelaterte spørsmål, og det har blitt utarbeidet en felles og viktig rapport om klimaendringene.

Uttalelsen fra urfolkskonferansen: [Message from the Indigenous Peoples](#)

Uttalelsen fra generalforsamlingen: [Statement on reconciliation with Indigenous Peoples](#)

Ecumenical Youth Gathering

En stor, internasjonal ungdomssamling fant sted i fire dager før generalforsamlingen. Norges Kristne Råd og Den norske kirke samarbeidet om å sende en økumenisk ungdomsdelegasjon fra Norge.

«Alt i alt vil jeg si at dette har vært en fantastisk opplevelse. Det å ha fått kjenne på styrke i tall og ånden som har ført oss sammen. Det å ha vært samlet med så mange brødre og søstre og vite at alt dette er godt, har gitt meg noe jeg enda ikke helt klarer å sette ord på. Det har vært helt magisk, og jeg er utrolig takknemlig for denne muligheten.»

Deltaker Sofie Marcelie Hopshaug-Bakke (leder for ungdomsrådet i Nidaros Bispedømme) - hentet fra hennes blogg på Norges Kristne Råds nettsider:

[Økumenisk ungdomssamling i Tyskland](#) | [Norges Kristne Råd \(norgeskristnerad.no\)](http://norgeskristnerad.no)

Ecumenical Conversations

Det var 23 såkalte «Ecumenical Conversations» under generalforsamlingen. Disse var seminarer om ulike tema som gikk over flere dager. Rapportene fra disse samtaler som ble oversendt programkomiteen, gir viktige signaler til sentralkomiteens arbeid med å fastsette planene for KV's arbeid fram mot neste generalforsamling. Dette skjer når sentralkomiteen møtes i juni 2023.

Her skal bare noen få av disse samtaler som tok utgangspunkt i viktige dokumenter som anbefales til videre studier og refleksjon i medlemskirkene, trekkes fram. Delegat og avtroppende sentralkomiteemedlem Marianne H. Brekken har vært med på å utarbeide et dokument om «Human Sexuality», og hun deltok i samtalen om dette sammen med Kristine Sandmæl.

[Conversations on the Pilgrim Way | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/conversations-on-the-pilgrim-way)

Kjetil Fretheim deltok i samtalen om dokumentet om økumenisk diakoni, som Kjell Nordstokke har vært viktig bidragsyter til. Dokumentet er utvilsomt viktig i arbeidet med å styrke den diakonale identiteten og bevisstheten blant (noen av) KV's medlemmer, og dermed en plattform for KV og ACT Alliance sitt samarbeid. Dokumentet er en viktig ressurs for det diakonale arbeidet i kirken og i organisasjoner og institusjoner.

Dokumentet er oversatt til norsk og utgitt i Norges Kristne Råds skriftserie:

[NKR Kalt-til-forvandling nett-2.pdf \(norgeskristnerad.no\)](#)

Et gjennomgående tema i alle «Ecumenical Conversations» var hvorvidt og eventuelt hvordan «Pilgrimage of Justice and Peace» skulle videreføres etter generalforsamlingen. En egen Ecumenical Conversation hvor Berit Hagen Agøy deltok, hadde et særlig ansvar for dette. Det var bred enighet om å videreføre pilegrimskonseptet, men nå under et nytt navn; «Pilgrimage of Justice, Reconciliation and Unity», som avspeiler tema for generalforsamlingen.

[WCC assembly proposes "A Pilgrimage of Justice, Reconciliation and Unity" | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/wcc-assembly-proposes-a-pilgrimage-of-justice-reconciliation-and-unity)

Mer om de 23 ulike Ecumenical conversations, som dekker en lang rekke tema, finnes her:

[The Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/the-assembly)

Workshops og «Brunnen»

«Brunnen» (brønnen/kilden), var navnet på programdelen som inkluderte markeds plass med stands, workshops og åpen nettverksone. Deltakere fra Norge var involvert i flere utstillinger, boklanseringer og workshops. Her er noen glimt.

Som en del av Brunnen var det også plass for boklanseringer. På programmet stod bl.a. lansering av boka til preses Olav Fyke Tveit fra Den norske kirke: *Visions of Christian Unity*

Dalit Struggle is Christ's Love in Action

I samarbeid med flere internasjonale aktører ble det satt opp stand og arrangert workshop om kastediskriminering. Einar Tjelle deltok fra Den norske kirke.

Generalforsamlingens dokumenter omtalte kastediskriminering i fire ulike dokumenter, særlig i uttalelsen om rasisme:

[Uttalelse om rasisme m.m.](#)

Kirkens Nødhjelp deltok som spesialisert organisasjon for bistand og nødhjelp med tett relasjon til en medlemskirke. Generalsekretær Dagfinn Høybråten og flere ansatte deltok både i Ecumenical Conversations, i Brunnen med workshops og åpen nettverksone. KNs Anne Grete Larsen deltok også i finanskomiteens arbeid. Et hovedinntrykk fra generalforsamlingen er at samarbeidet mellom KV og ACT Alliance, hvor Kirkens Nødhjelp er aktivt medlem, utvikler seg mot tettere samarbeid og økt forståelse for kompletterende roller. Sammen med det økumeniske vannettverket arrangerte Kirkens Nødhjelp en pop-up fotoboks og en samtale om kvinners behov og rettigheter i forbindelse med menstruasjon.

En rekke religiøse ledere ble med på kampanjen, blant dem biskop Ingeborg Midtømme og ACTs generalsekretær.

«Religiøse ledere er viktige i mange samfunn. I dag er det mange av dem som ikke snakker åpent om menstruasjon og problemene kvinner og jenter møter når de ikke har tilgang til trygge toaletter. Når temaet ikke snakkes om, blir heller ikke løsninger prioritert. Derfor inviterte vi religiøse ledere på KV's generalforsamling til å bli med å synliggjøre temaet og hjelpe til å sette det på agendaen, sånn at alle

som menstruerer skal kunne håndtere det med verdighet, og uten å miste tilgang til utdanning, helse eller inntekt.»

#PeriodwithDignity

Dagfinn Høybråten, generalsekretær i Kirkens Nødhjelp

Den norske kirke, Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd hadde en godt besøkt felles stand med fokus på *Bærekraftsboka*.

I Brunnen-området ble det arrangert planlagte markeringer, bl.a. for klima, men også spontane markeringer, konserter og samlinger.

Gudstjenesteliv og besøksprogram

På selve generalforsamlingsområdet fant morgenbønner, kveldsbønner og store åpnings- og avslutningsgudstjenester sted i et stort, åpent telt. Det var mindre bibelgrupper og bibeltimer hvor mange deltok.

«Et flott og sterkt uttrykk for kirkelig, økumenisk, fargerikt, mangfoldig fellesskap, og rett og slett en herlig freidig sammenblanding av form og innhold som til tross for brudd og mangfold ble sydd (nesten) sømløst sammen til en vakker og talende helhet.»

Kjetil Fretheim

I det lokale programmet var kirker over hele Karlsruhe i bruk, til forbønn, morgen- og kveldsbønner. Menigheter over hele Rhindalen inviterte til søndagsgudstjenester og lokalt besøksprogram.

Ressurser til gudstjeneste og bibelstudier

Kontakt med søsterkirker

Representanter fra Den norske kirke hadde flere møter med representanter fra søsterkirker og andre vi har relasjoner til, noen møter mer formelle enn andre. Dette var bl.a. møter med representanter for søsterkirkene våre, Den lutherske kirken i Jordan og Det Hellige Land (ELCJHL), Den lutherske kirken i Brasil (IECLB), og med generalsekretæren for South African Council of Churches (SACC). Andre nyttige samtaler fant sted med leder for National Council of Churches på Sri Lanka og en anglikansk tamilsk biskop, representanter for Church of Pakistan, representanter for China Christian Council og Tre-Selv kirken, samt delegater fra ELCA (den lutherske kirken i USA). I tillegg var det selvsagt en rekke andre møtepunkter, i komiteer, økumeniske dialoger, workshoper, Brunnen-torget, lunsj-køer og på ekskursionsjoner.

Saksbehandling, uttalelser og vedtak

En rekke dokumenter og uttalelser ble vedtatt på generalforsamlingen. Her følger et utvalg:

Assembly Message

Generalforsamlingen har et sterkt hovedbudskap som adresserer den situasjonen verden er i akkurat nå; pågående kriger og konflikter, matmangel og sultkatastrofer og en akutt klimakrise. Budskapet advarer mot konsekvenser dersom vi ikke gjør noe, og det beskriver vårt ansvar som globalt kirkefelleskap og som kristne til å handle, sier generalsekretær

Erhard Hermansen, Norges Kristne Råd

«Jeg satt i «The Message Committee» som hadde ansvaret for å gi en kort oppsummering av det arbeidet i sin helhet og peke på veien videre. Det var utrolig spennende å få arbeide sammen med trossøsken fra så ulike kirkesamfunn, tradisjoner og nasjoner. Vi løftet fram at det er håp for verden, men at det er et stort arbeid vi må gjøre i fellesskap for at verden skal bli et mer rettferdig sted med håp for alle. Kristi kjærlighet beveger oss, men da må vi la oss bevege – og vi må stå sammen! «A Call to Act together!»

Biskop Ingeborg Midttømme

Hovedbudskapet – Assembly Message – er en relativt kortfattet tekst, som er oversatt til norsk: [Et kall til å handle sammen | Norges Kristne Råd \(norgeskristnerad.no\)](#).

Kirkelig enhet

Det er tradisjon for at generalforsamlingen vedtar en egen uttalelse om kirkelig enhet. Denne utarbeides på forhånd i samråd med Faith and Order-kommisjonen i Kirkenes verdensråd og blir behandlet på flere konfesjonelle forberedelsesmøter i forkant.

Med utgangspunkt i at alle kristne er forenet i Kristi kjærlighet, er uttalelsen en invitasjon til kirkene om å delta i en pilegrimsreise for rettferdighet, forsoning og enhet. Uttalelsen kan lastes ned her:

[Unity Statement of the WCC 11th Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Midtøsten

Israel og Palestina-konflikten ble behandlet spesielt, men også som en del av flere konfliktspørsmål knyttet til Midtøsten. Et hovedspørsmål var hvordan Israel og Palestina-konflikten kunne adresseres gitt at generalforsamlingen var i Tyskland, samt hvorvidt begrepet "apartheid" skulle inkluderes i teksten. Fra norsk side ble det lagt vekt på at beskrivelsene av virkeligheten på bakken skulle anerkjennes, slik den kommer fram i rapporter fra anerkjente internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner (som bruker apartheid-begrepet), selv om de norske delegatene i samråd med palestinske partnere ikke insisterte på at apartheidbegrepet skulle inn.

[Seeking Justice and Peace for All in the Middle East | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/2019/07/seeking-justice-and-peace-for-all-in-the-middle-east)

Klima og miljø

«Klimakrisens store alvor var hovedtema en av dagene, men preget også arbeidet gjennom hele generalforsamlingen. Vi ble enige om at tiden er i ferd med å gå fra oss. Denne generalforsamlingen er den siste mulighet vi har til å velge å ta tydelige grep og arbeide sammen for at jorda - Guds skaperverk - ikke skal bli ubeboelig.»

«Klimakrisen lå hele tiden der som det alvorlige bakteppet vi hadde med oss. Både ungdommens og urfolks forkonferanser var tydelige i sine budskap. På benken bak noen av oss fra Norge, satt delegatene fra

Pakistan. De hadde forlatt et hjemland som nettopp var rammet av en ekstrem flom. Monsunregnet som pleier å treffe mer ubebodde områder i India, hadde nå truffet svært folkerike områder i Pakistan. En tredjedel av landet lå under vann. 33 millioner var hjemløse. De satt der og visste at utallige medmennesker vil miste livet av sykdom og sult som følge av denne flommen. Dette var bare et av landene som er hardt rammet av klimakrisen.

Biskop Ingeborg Midttømme

En rekke konkrete tiltak ble vedtatt i dokumentet:

[The Living Planet: Seeking a Just and Sustainable Global Community | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/2019/07/the-living-planet-seeking-a-just-and-sustainable-global-community)

Fred og forsoning

En rekke væpnede konflikter i verden ble løftet fram i forskjellige deler av programmet. Disse ble jobbet spesielt med i «Public Issues»-komiteen. I tillegg til å behandle flere konkrete konflikter, ble særlig atomvåpentrustselen, våpenindustrien og politisk polarisering løftet fram. Kirkenes rolle i forsoningsprosesser og arbeidet for å skape fred og enhet lå til grunn for en innholdsrik uttalelse:

[The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](https://www.oikoumene.org/en/news/2019/07/the-things-that-make-for-peace-moving-the-world-to-reconciliation-and-unity)

Krigen i Ukraina

Krigen fikk naturlig nok særlig oppmerksomhet. Erkebiskop Yevstratiy fra Den ortodokse kirke i Ukraina hadde en lengre hilsen i plenum, og ukrainske delegater deltok aktivt i plenumsdebattene og markerte tydelig sin motstand mot krigen. Den russisk-ortodokse kirkes delegasjon var til stede under hele generalforsamlingen, men var generelt forsiktige med uttalelser. Under hele generalforsamlingen kunne en føle at Europa som vertsregion for generalforsamlingen også er en region i krig.

Uttalelse om krigen:

[War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Lenker til flere ressurser, taler og uttalelser fra generalforsamlingen finnes i lenken under. Her er det også lagt ut en rekke filklipp og bilder.

[The Assembly | World Council of Churches \(oikoumene.org\)](#)

Foto: Den norske kirkes deltakere, Kirkenes verdensråd og Norges Kristne Råd

VEDLEGG

Protokoll fra møte i Mellomkirkelig råd 13. – 14. oktober 2022

MKR 29/22: Oppfølging av Kirkenes verdensråds generalforsamling

MKRs behandling:

Kristine Sandmæl ga en muntlig rapport, i ord og bilder, fra generalforsamlingen. Marianne Brekken, Kjetil Fretheim og Berit Hagen Agøy supplerte med sine inntrykk.

Generalforsamlingen løftet mange ulike stemmer, perspektiver og erfaringer. Disse skal følges opp i medlemskirkene og i KVs arbeid fremover. Sentralkomiteen som møtes i juni neste år, vil vedta strategier og planer for årene fram mot neste generalforsamling i 2030, som bygger på vedtakene i årets generalforsamling.

Den norske kirkes oppfølging av generalforsamlingen må sees i sammenheng med *Handlingsplan for kirkens globale oppdrag*, som konkretiserer kirkemøtesaken i 2021.

Vedtak:

1. Mellomkirkelig råd tar saken til orientering.
2. Mellomkirkelig råd ber om en sak om prioriteringer av saker rådet vil fremme for Kirkemøtet for de neste åtte årene.
3. Mellomkirkelig råd ber om å få en plan for oppfølgingen til neste møte, ut ifra følgende oppfølgingspunkter:

Relasjoner til søsterkirker

- I etterkant av Kina-seminaret med norske kirkelige aktører 14. oktober 2022, som kan sees som en oppfølging av møtet med Tre-selv-kirken, bør MKR drøfte hvordan kontakten med Kirkerådet i Kina kan styrkes.
- Preses inviterte ledende biskop i Den lutherske kirken i USA (ELCA) til å besøke Norge. Det arbeides med å få til et slikt besøk, muligens våren 2023.
- Kontakten med Den lutherske kirke i Jordan og Det hellige land (ELCJHL) følges opp videre. Biskop Azar ble valgt inn i sentralkomiteen og vil være en viktig partner for Den norske kirkes to medlemmer der.

Gudstjenesteliv og bibelstudier

- Dette er en viktig mulighet hvor det globale kirkefellesskapet kan forankres i lokalmenigheten. Den norske kirke har mye å hente fra generalforsamlingens rike og mangfoldige gudstjenesteliv.
- I samarbeid med bispedømmer og seksjon for gudstjenesteliv og kultur i Kirkerådet må det vurderes hvorledes ressurser til gudstjenester og bibelstudier kan brukes i menighetene i Den norske kirke. Noe av dette kan også formidles til andre kirkesamfunn og kristne organisasjoner i samarbeid med Norges Kristne Råd og Samarbeid menighet og misjon.
- Gudstjenesteressurser fra KV kan særlig vurderes inn i større anledninger som for eksempel Olavsfest, Kirkemøtet og økumeniske gudstjenester.

Message og Unity – dokumentene

- Det må arbeides med hvordan de litt svulstige dokumentenes kan formidles i en form som kommuniserer til Dnks medlemmer. Dokumentenes hovedbudskap om hva kirken er kalt til, må formidles tydelig.
- Budskapet fra generalforsamlingen (*A Call to Act Together*) er oversatt til norsk

- Unity-dokumentet (*Unity Statement*) blir også oversatt til norsk og egner seg for refleksjon i MKR, Teologisk nemnd og Bispemøtet, muligens også i Norsk teologisk samtaleforum i Norges Kristne Råd.
- Dokumentene kaller oss til refleksjon over hva disse dokumentene forplikter oss til å ta med oss i planlegging av Kirkemøtet, og hvilke implikasjoner dokumentene har for lederne i Dnk.

Klima og miljø

- Uttalelsen om klima og miljø (*The Living Planet: Seeking a Just and Sustainable Global Community*) utfordrer særlig oljeproduiserende land og høyinntektsland som Norge, og den er en viktig ressurs i Den norske kirkes arbeid med klima og miljø. Uttalelsen tas med i oppfølgingen av kirkemøtesaken *Mer himmel på en truet jord - Den norske kirkes arbeid med klima, miljø og bærekraft mot 2030*, samt i arbeidet med bærekraftsmålene.
- Uttalelsen bør formidles til miljøorganisasjoner, politiske miljøer og inn i den offentlige debatten om kirkens engasjement i klima og miljø.
- Kjærligheten til naturen må løftes fram særlig overfor barn og unge.
- Uttalelsen må føre til konkrete tiltak. Den norske kirkes miljø- og reisepolicy og Kirkens Nødhjelps respons på miljøkatastrofer er eksempler på konkrete tiltak fra Norges side. KV må også følge opp uttalelsene med egne handlingsplaner. Norges medlemmer i sentralkomiteen kan være pådrivere for dette.
- KVs uttalelse bør brukes i forbindelse med COP-møtene.

Midtøsten

- Uttalelsen (*Seeking Justice and Peace for All in the Middle East*) oppfordrer til forsterket arbeid for de kristnes situasjon i Midtøsten og for en rettferdig fredsløsning på Israel-Palestina-konflikten.
- MKR har tatt initiativ til en omlegging av Kirkeuka for fred i Palestina og Israel i retning av en solidaritetsuke med de kristne i disse områdene. Dette kan ses i sammenheng med utfordringen fra generalforsamlingen.
- MKR vil sammen med de andre organisasjonene i Kirkeuka for fred i Palestina og Israel arrangere et møte 19. oktober på Litteraturhuset i Oslo med tema «Palestina og Israel: hvordan stiller vi som kirke og kristne oss til rapportene som peker på apartheid?»
- Tematikken uttalelsen omtaler følges opp i MKRs arbeid med Midtøsten.

Urfolk

- Uttalelsen om urfolk (*Statement on Reconciliation with Indigenous Peoples*) har relevans for Den norske kirkes respons til Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som kommer i 2023.
- Teologisk nemnds arbeid med «avkolonisering av luthersk teologi» kan sees i sammenheng med denne uttalelsen, og dette arbeidet er relevant fram mot generalforsamlingen til Det lutherske verdensforbund i 2023.
- De tre utvalgene i MKR (Teologisk nemnd, Komiteen for internasjonale spørsmål og Menneskerettighetsutvalget) samarbeider om et seminar i november 2022 om urfolk, klima og menneskerettigheter.
- Samisk kirkeråd vil følge opp utfordringene i sitt samarbeid med KV.

Krig i Ukraina og fredsbygging i Europa

- Kirkemøtets uttalelse *Krigen i Ukraina – samhold og håp* er i tråd med uttalelsen fra generalforsamlingen. Det ble også sendt en solidaritetshilsen fra Den norske kirke til Kirkerådet i Ukraina.
- Bispemøtet har sammen med Norges Kristne Råd oppfordret til en nasjonal bønnedag for Ukraina søndag 9. oktober.

- KVs uttalelse (*War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region*) er også en viktig referanse for uttalelser som preses nylig har kommet med om krigen i Ukraina og forholdet til Den russisk-ortodokse kirke.
- Uttalelsen fra generalforsamlingen aktualiserer teologiske og etiske samtaler om «rettferdig krig» og «rettferdig fred». Under Arendalsuka ble det arrangert et seminar om krigens etikk, og det er aktuelt å arrangere flere seminarer for å drøfte og belyse etiske problemstillinger som aktualiseres i situasjonen med krig i Europa og gjennom KVs uttalelse.
- Det bør arbeides videre med «skadelig teologi» som kan brukes til å legitimere krig.
- Uttalelsen (*The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity*) er en påminnelse om at MKR må fortsette å arbeide for at Norge slutter seg til atomvåpenforbudet og arbeide for å forby autonome våpen. Dette er saker som særlig KISP arbeider med.
- Begrepet «rettferdig krig» bør utdypes. Det at kirken kan forsvare krig i noen tilfeller, betyr ikke av en ikke erkjenner krigenes brutale realiteter.
- MKR må følge opp arbeidet mot atomvåpen.
- Kvinnens og ungdommers rolle som fredsbyggere er et viktig tema.

Rasisme og diskriminering

- Uttalelsen (*The Things That Make For Peace: Moving the World to Reconciliation and Unity*) er en ressurs i MKRs arbeid med rasisme og oppfølgingen av «Frykt ikke».
- Arbeidet mot rasisme utfordrer oss som majoritetskirke til å reflektere over på hvilken måte våre tradisjoner bidrar til å ekskludere og marginalisere minoriteter.
- Arbeidet for å øke bevisstheten om og kompetansen på diskriminering, rasisme og antirasisme blant kirkens ansatte og frivillige må fortsette.
- MKR må videreføre arbeidet med daliters rettigheter.
- Borg biskop (MKR-medlem) er medlem av den regjeringsoppnevnte ekstremismekommisjonen.

Dokumentene om diakoni og seksualitet

- Diakonidokumentet (*Called to Transformation – Ecumenical Diaconia*) er oversatt til norsk og vil bli utgitt i Norges Kristne Råds skriftserie. Det planlegges et lanseringsseminar i samarbeid med bl.a. Kirkens Nødhjelp. Dokumentet er en viktig ressurs for det diakonale arbeidet i kirken og i organisasjoner og institusjoner. Dokumentet bør også formidles til lærestedene.
- Dokumentet *Conversations on the Pilgrim Way Invitation to Journey Together on Matters of Human Sexuality* bør også oversettes og gjøres kjent for både ansatte, folkevalgte og andre i Den norske kirke. Dokumentet bør også legges fram i Norges Kristne Råd.

Pilgrimsvandring for rettferdighet, forsoning og enhet

- MKR vil følge opp samarbeidet med KV og tilby kompetanse og deltakelse i videreutviklingen av «Pilgrimage of Justice, Reconciliation and Unity» som både en teologi og en praktisk metodikk til bruk i KVs medlemskirker og lokalmenigheter.
- Dokumentet *Towards an Ecumenical Theology of Companionship* er relevant for både Teologisk nemnd og Bispemøtet.